

Scenariusz debaty szkolnej

Temat: Wolontariat w szkole - dobrowolny czy obowiązkowy?

Wiek uczestników: 13-17 lat

Przedmiot: godzina wychowawcza, historia, historia i społeczeństwo, wiedza o społeczeństwie, etyka/religia, języki obce, geografia, język polski

Autorka: Agnieszka Wójcik

Czas trwania: 2 jednostki lekcyjne (45 minut-lekcja wprowadzająca, 45 minut- debata)

Cele lekcji:

- Uczniowie i uczennice dowiadują się jakie korzyści niesie ze sobą działalność wolontariusza.
- Uczniowie i uczennice poznają argumenty za i przeciw oraz kształtują swoją opinię na temat szkolnego wolontariatu.
- Uczniowie i uczennice poznają różne formy debat oraz zasady kulturalnej i merytorycznej dyskusji.

Pytania kluczowe: Czy wolontariat w szkole powinien być dobrowolny czy obowiązkowy? Jakie są wady i zalety obu tych form wolontariatu?

Czym są debaty?

Debata to forma dyskusji i wymiany poglądów o mniej lub bardziej (w zależności od rodzaju debaty) sformalizowanej formie. Celem debaty jest wybór najlepszego rozwiązania omawianego problemu lub sprawy, przy jednoczesnym zaangażowaniu publiczności.

Lekcja wprowadzająca-przebieg zajęć (45 min):

Czas	Działanie	Materiał źródłowy
7 min	Na początek lekcji w celu „rozruszania” klasy zachęcamy do wspólnej burzy mózgów. Poproś uczniów, aby powiedzieli z czym kojarzy się im wolontariat i zapisali skojarzenia na oddzielnych karteczkach. Następnie niech przykleją je do tablicy tworząc mapę myśli.	O tym, czym są i dlaczego warto wykorzystywać mapy myśli dowiedzie się tutaj .
3 min	Powiedz uczniom, że na następnej lekcji wezmą udział w debacie „Wolontariat w szkole - dobrowolny czy obowiązkowy?”. Powiedz dlaczego warto o tym rozmawiać: <i>Co jakiś czas w polskiej debacie publicznej powraca temat ustanowienia obowiązkowego wolontariatu szkolnego. Pomysł ten wywołuje ogromne kontrowersje, z uwagi na sprzeczność z główną cechą charakteryzującą istotę wolontariatu - dobrowolność. Z drugiej strony, obrońcy tego pomysłu argumentują, że dla uczniów będzie to najlepsza lekcja wychowania do życia w społeczeństwie obywatelskim.</i>	
20 min	W ramach wprowadzenia do tematyki debaty, podziel klasę na 4-5 osobowe grupy i rozdaj grupom fragmenty	Załącznik nr 1

	<p>Załącznika 1. Powiedz, że opisane sytuacje dotyczą różnych modeli szkolnego wolontariatu i pozwól uczniom i uczennicom wyrobić sobie zdanie na temat, o którym będziecie debatować na następnej lekcji. Poproś, żeby grupy porozmawiały na ich temat przez 10 min i zapisały wspólne wnioski. Poproś o zaprezentowanie swoich wniosków na forum.</p> <p>Następnie zapytaj grupy, jak im się rozmawiało, czy była możliwość, aby każdy powiedział swoje zdanie. Spiszcie zasady, które przydają się w dyskusji oraz posłużą Wam podczas debaty. Przykładowy kodeks dobrego debataanta znajdziesz w Załączniku nr 2.</p>	Załącznik nr 2
15 min	Na podstawie załącznika nr 3 przedstaw różne formy debaty i poproś uczniów, żeby zagłosowali w jaki sposób chcą dyskutować. Wspólnie podejmijcie decyzję dotyczącą formy debaty.	Załącznik nr 3

Lekcja „debata”- przebieg zajęć (15 min):

Czas	Działanie	Materiał źródłowy
7 min	Na początek lekcji w celu „rozruszania” klasy zapytaj, co uczniowie i uczennice zapamiętali z poprzednich zajęć, czego nowego się nauczyli. Przed rozpoczęciem właściwej części zajęć wywieś w widocznym miejscu kodeks dobrego debataanta. Możesz również zapisać temat debaty: Wolontariat w szkole- dobrowolny czy obowiązkowy?	
25 min	Czas na dyskusję w ramach właściwej debaty.	Załącznik nr 4

	<p>W zależności od tego, jaką formę wybraliście (patrz wyżej) wypowiadają się wybrane wcześniej osoby (debata panelowa, „za i przeciw”, oksfordzka) bądź każdy, kto chce zabrać głos. Należy wyznaczyć moderatora, który będzie koordynował debatę (może nim być nauczyciel bądź wyznaczony uczeń).</p> <p>Przykładowe argumenty obu stron w dyskusji „Wolontariat w szkole- dobrowolny czy obowiązkowy?” zawarte są w Załączniku nr 4.</p> <p>Podczas debaty dbaj o porządek i dyscyplinę wśród uczniów. W przypadku debaty plenarnej należy też aktywizować uczniów do zabierania głosu.</p>	
13 min	<p>Po przedstawieniu racji obu stron, zbierzcie wspólnie wnioski z debaty. Podsumuj debatę, wskazując, że zarówno wolontariat obowiązkowy czy dobrowolny nie są pozbawione wad. Wolontariat obowiązkowy sprawdzi się jedynie, gdy będą mu towarzyszyły sprawnie działające struktury w szkołach i dobrze przygotowani do swojej roli koordynatorzy wolontariatu.</p>	

Debata i co dalej?

Warto, aby o wnioskach płynących z Waszej debaty, dowiedziała się społeczność szkolna i lokalna. Jak przedstawić wnioski:

- Napisać sprawozdanie w szkolnej gazecie.
- Opublikować na szkolnych stronach internetowych
- Przygotować sprawozdanie w formie elektronicznej (np. prezentację) i rozesłać mailowo do uczestników debaty, a także do tych którzy w debacie nie brali udziału (uczniów, nauczycieli, rodziców).
- Przedstawić wnioski z debaty na szkolnej radzie pedagogicznej.
- Przedstawić wnioski radzie rodziców.

- Zorganizować debatę publiczną, na którą zaprosicie całą społeczność szkolną (uczniów, nauczycieli, dyrekcję, rodziców, pedagoga szkolnego, przedstawicieli samorządu innej szkoły).

Załącznik nr 1

Podyskutujmy...przed debatą!

Przykład nr 1

Społeczeństwo Stanów Zjednoczonych charakteryzuje się wysokim współczynnikiem społecznego zaangażowania w działalność na rzecz wspólnoty lokalnej czy organizacji pozarządowych. Fakt zaangażowania zdecydowanej większości Amerykanów w działalność na rzecz jakiejś organizacji podaje się jako jedną z przyczyn sukcesu amerykańskiego modelu demokracji i społeczeństwa obywatelskiego. Tzw. model amerykański jest jednak czymś bardziej złożonym niż piękną ideą. W większości amerykańskich szkół uczeń nie uzyska promocji do następnej klasy, jeśli nie wykaże się przepracowaniem określonej liczby godzin na rzecz swego środowiska lokalnego. Wysoki współczynnik społecznego zaangażowania nie dotyczy jednak tylko uczniów, ale też innych grup wiekowych.

Zastanówmy się:

- Czy Waszym zdaniem wolontariat uczniowski jest związany z ideą społeczeństwa obywatelskiego? W jaki sposób?
- Z czego wynika chęć działania na rzecz społeczeństwa Amerykanów po ukończeniu szkoły?

Przykład nr 2

Za działalność wolontariacką, potwierdzoną na świadectwie szkolnym w polskich szkołach można uzyskać 2 punkty - te czasami są na wagę złota, aby dostać się do wymarzonego liceum. Punkty te są przyznawane niezależnie od wymiaru czasowego podjętego wolontariatu. Bez znaczenia jest, czy był to wolontariat całoroczny, czy jednorazowa akcja np. WOŚP.

Zastanówmy się:

- Czy wolontariat warto nagradzać na świadectwie dodatkowymi punktami? Jeśli tak, czy powinny być wprowadzony minimalny wymiar czasowy, po którego odbyciu wolontariat można by punktować?

Przykład nr 3

Program matury międzynarodowej (IB) wymaga wykonania co najmniej 50 godzin tzw. community service (ang. praca społeczna) oraz dostarczenia notatek z refleksjami na temat swojej działalności społecznej. Jest to konieczne do spełnienia 150 godzin CAS-Creativity, Action, Service (ang. Kreatywność, Działanie, Służba innym) i otrzymania dyplomu IB.

Zastanówmy się:

- Jak oceniasz pomysł podzielenia się refleksjami na temat wykonanej pracy społecznej jako wymóg zaliczenia szkoły? Czy myślisz, że zmienia to nastawienie uczniów i uczennic do obowiązkowego wolontariatu?
- Jak perspektywa obowiązku pisania notatek wpływa na wybór miejsca wykonywania pracy społecznej?
- Czy 50 godzin to dużo/moło ?

Załącznik nr 2

Poradnik dobrego debataneta (przykładowy)

- Słuchaj innych. Wtedy inni też będą słuchać ciebie.
- Nigdy nie przekrzykuj innych dyskutantów i nie wchodź im w słowo.
- Nie daj ponieść się emocjom. Rozmówca może specjalnie cię prowokować, aby wykorzystać chwilę twojej nieuwagi.
- Nie bój się wyrażać własnego zdania. Jeśli nie przedstawisz swojego punktu widzenia, nigdy nie zostanie on wzięty pod uwagę.
- Mów na temat. Zbyt szerokie dygresje i zmiany tematu nie tylko zaciemniają twoją przewodnią myśl. Na dodatek mogą wywołać w innych rozmówcach zniecierpliwienie.
- Zmieniaj formę wypowiedzi w zależności od odbiorcy. Co innego przekona kolegę, a co innego — nauczyciela czy rodzica.
- Nie uogólniaj zbyt wiele stanowiska innych. Wprawdzie łatwiej znaleźć argumenty przeciwko bardzo ogólnej tezie, jednak taki zabieg jest krzywdzący. Świadczy o tym, że tak naprawdę nie zależy ci na wypracowaniu porozumienia, a na forsowaniu własnego zdania.
- Nie próbuj obalać zdania swojego rozmówcy poprzez wytykanie jego wad. Krytykuj argumenty, a nie osoby.
- Nie odwołuj się do krzywdzących stereotypów.
- Nie staraj się przekonać nikogo za wszelką cenę. Szanuj poglądy innych.
- Stosuj przykłady ilustrujące dany temat. Plastikne obrazy bardziej przemawiają do odbiorców niż abstrakcyjne idee.

Źródło: <https://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/sztuka-dyskusji/>

Załącznik nr 3 *Rodzaje debat*

- Plenarna- jest to swobodna dyskusja w grupie od kilkunastu do kilkudziesięciu osób (skuteczna wymiana poglądów możliwa jest jednak w grupach nie większych niż 20 osób). Dyskusja plenarna jest techniką pozwalającą uczestnikom na zaprezentowanie swoich poglądów, wiedzy, doświadczeń, pomysłów na dany temat w sposób w miarę swobodny.
  - Więcej informacji: <http://www.ceo.org.pl/pl/sejmmlodziezy/news/dyskusja-plenarna-2>
- Panelowa-składa się z dwóch części: w pierwszej dyskutuje pewna określona grupa osób - "panel". Druga część dyskusji panelowej jest otwarta dla uczestników z sali. Mogą oni swobodnie zabierać głos - zadawać panelistom pytania, komentować ich wystąpienia lub/i wygłaszać własne opinie na dany temat. Moderator udziela głosu publiczności, daje także panelistom możliwość udzielenia odpowiedzi na pytania. Na zakończenie krótko podsumowuje, co zostało powiedziane, może też dodać swój komentarz.
  - Więcej informacji: <http://www.ceo.org.pl/pl/sejmmlodziezy/news/dyskusja-panelowa-0>
- „Za i przeciw”- w dyskusji za i przeciw biorą udział dwie grupy uczestników oraz moderator. Temat debaty powinien być tak sformułowany, żeby wzbudzał odmienne zdania, dobrze gdy jest trochę kontrowersyjny. Jedna z grup jest zwolennikami danej tezy, druga - przeciwnikami.
  - Więcej informacji: <http://www.ceo.org.pl/pl/sejmmlodziezy/news/dyskusja-za-i-przeciw>
- Debata oksfordzka- najbardziej sformalizowany rodzaj debaty. Ogniskuje się wokół jednozdaniowego hasła-tezy. Podział na dwie strony: za i przeciw dyskutowanej tezie, jest podstawą debaty. Jest on ilustrowany przestrzenną organizacją sali, w której ławy “propozycji” i “opozycji” (strony przeciwnej) są zawsze ustawione naprzeciw siebie, na wzór parlamentu brytyjskiego.

Więcej informacji: <http://www.ceo.org.pl/pl/sejmmlodziezy/news/debata-oksfordzka-0>

Załącznik nr 4

Debata Wolontariat w szkole- dobrowolny czy obowiązkowy?

Przykładowe argumenty

Poniższe argumenty stanowią materiał pomocniczy, który możesz – ale nie musisz! - wykorzystać podczas lekcji. Najpierw poproś uczniów i uczennice, aby pracując w grupach wypisali wszystkie argumenty za i przeciw tezie debaty, które przychodzą im do głowy. Dopiero w następnym kroku uzupełnij ich pracę argumentami z poniższej tabeli lub rozdaj grupom załącznik.

Wolontariat obowiązkowy	Wolontariat dobrowolny
Nie w każdej szkole działają dziś kluby wolontariatu czy inne organizacje społeczne przez co uczniowie nie zawsze mają szansę do zdobycia wiedzy o możliwościach realizacji wolontariatu ani na odbycie wolontariatu w ogóle.	Wolontariat jest z definicji pomocą niesioną dobrowolnie, idea wolontariatu zostanie wypaczona, jeśli obwaruje się ją obowiązkiem. Do wolontariatu muszą nas pchać nasze osobiste intencje, inaczej wolontariat nie będzie efektywny ani przyjemny - stanie się kolejnym obowiązkiem, którego wolelibyśmy uniknąć.
Rodzice nierzadko nie przekazują swoim dzieciom wzorców zachowań społecznych, a nauczyciele nie zawsze są chętni do podjęcia działań niezwiązanych z nauczaniem przedmiotem, przez co uczniowie nie mają skąd czerpać wzorów społecznego zaangażowania.	Wolontariat nie jest jedyną formą aktywizacji młodzieży-warto wspomnieć o członkostwie w organizacjach społecznych np. udziale w zbiórkach publicznych (poprzez wrzucanie pieniędzy, a nie organizowanie akcji lub stanie z puszką), czy działalności w samorządzie szkolnym. Wolontariat nie jest jedyną formą działalności społecznej.
Ilu uczniów odrabiałoby prace domowe, gdyby te były nieobowiązkowe, ilu z nas przeczytałoby lektury, gdyby były jedynie „dla chętnych”. Czy tak samo nie jest	Wolontariat obowiązkowy dający duży wybór sprawdziłby się jedynie w dużych miastach-w tych mniejszych ośrodkach możliwości działalności wolontariackiej są

<p>z wolontariatem? Tylko niewielki odsetek uczniów decyduje się na wolontariat, ponieważ jest on dobrowolny. Uczynienie wolontariatu obowiązkowym byłoby dobrą motywacją.</p>	<p>ciągle znacznie mniej różnorodne.</p>
<p>Szkoła nie tylko nauka matematyki, historii, chemii czy wielu innych przedmiotów, których nauczanie nie raz sprowadza się do zasady „zakuć, zdać, zapomnieć”- przygotowuje nas także do dorosłego życia w społeczeństwie, a więc także wychowuje, a wychowania nie do się ograniczyć tylko do znajomości dat, zasad ortografii czy geometrii. Skoro każdy musi zaliczyć poszczególne przedmioty, dlaczego nie wprowadzić do obowiązkowego zaliczenia wolontariatu, traktując go jako lekcję edukacji obywatelskiej.</p>	<p>Wprowadzenie obowiązkowego wolontariatu może być polem do nadużyć. Spora część uczniów będzie się skupiała jedynie na zdobyciu stosownego zaświadczenia, a nie na odruchu serca, solidarności z innymi czy chęci dokonania jakiejś zmiany w środowisku lokalnym.</p>